

Chryścijanskaja Dumka

BIEŁARUSKI KATALICKI DWUTYDNIOWIK

№ 7 (133).

Wilnia, 5 krasawika 1937 h.

Hod X.

Nacyjanalnyja mien- šaści i katalickaja nawuka.

Na hetkuju temu ŭkraiński hreka-katalicki świaścieńnik dr. L. Hlinka 2. II sioleta mieŭ publičnuju lekciju. Hałoŭny źmiest hetaj duža cika- waj lekcyi niżej padajom za hazetaj „**Нова Зоря**“ (11. II. 37).

— Da raźwiazki prablemy nacyjanalnych mienšaściaŭ u światle katalickaj nawuki — kaža a. dr. L. H. — možna pad- chodzić tolki z boku etyčnaha i pryrodnaha prawa, a nie z boku palityčnaha, bo Kaścioł čysta palityčnymi sprawami nie zajmajecca. Nacyjanalnaj mienšaścij nazywajecca ko- ŭny narod, jaki adnosna da pa- nujučaha ŭ dziaŭstawie narodu jość u mienšaści. Staraŭni na- cyjanalnaj mienšaści źbierah- čy i raźwić swaju rodnuju mo- wu j kulturu, — heta pryrod- ny jaje nachił, heta pryrodna- je jaje prawa.

Hałoŭnyja pryrodnyja pra- wy nacyjanalnych mienšaściaŭ zabihać tak-ža j prawam mižnarodnym. Woś jany: 1. poŭnaja relihijnaja swaboda, 2. roŭnaść pierad zakonam i dostup da ŭradawych pasadaŭ, 3. swaboda ŭžywańnia rodnaj mowy ŭ žyćci kulturnym

*Prajšla zima... I čar wiasny
Sajšoŭ, jak dar z niabios...
Ŭ pawietry radasny zwany
Huduć — Chrystos Uskros!*

*K žyćciu ŭwaskrosłaja ziamla
Pje łaski sonca kos...
Žywoj pryrody čuju ja
Himn-špieŭ — Chrystos Uskros!*

*Krasoj lubujecca pahlad
Radzimych niŭ-pałos...
Plywie z-pad strech sialanskich chat:
Prywiet — Chrystos Uskros!*

*I niejak chočacca dušoj
Zabycca hora j šłoz, —
Bo ŭsio tajomnaju strunoj
Piaje — Chrystos Uskros!*

*Braty, pakińma marny strach,
Zbudujem lepšy los;
Śmialej, śmialej, na nowy šlach, —
Bo j nam — Chrystos Uskros!!!*

20. III. 1937.

ALEŠ MILUĆ.

rodnej
GOS
I. Hlinka

madzkim i polityčnym. 4. swaboda zakładać prywatnyja školy, 5. prawa na školy dziaŕžaŭnyja z ułasnej wykładowaj mowaj, 6. prawa da naleŕžnaj čaści na kulturnyja i hramadzkija sprawy publičnych hrošaŭ: dziaŕžawy, pawietu, samaŭradu.

Hetyja adnak miŕnarodnyja pastanowy nie abiašpiečyli prawoŭ nacyjanalnych mienšašciaŭ u praktycy. Mnohim z ich u Eŭropie dziejecca časta wyraznaja kryŭda. Woš-ŕa naleŕžnaja pašana da asnoŭ pryrodnaha prawa i etyki, jakich nawučaje Kašcioł, šmat moŕa pryčynicca da zlahodŕańnia hetaj sprawy i da jaje raŕwiazki. Katalicki Kašcioł spryjaje tym imknieńnim siarod nasielnictwa, što kirujucca da wytwareńnia ŭ dziaŕŕawie pašana pryrodnaha prawa, adzinki, siamji, samaŭradawych ustanowaŭ i nacyjanalnych suspolnašciaŭ. Katalicki Kašcioł nia hanić wyzwolnych imknieńniaŭ narodu da stwareńnia ułasnej dziaŕžawy abo ŕmieni dziaŕŕaŭnaha řadu, kali heta moŕa stacca biez narušenińa sprawiadliwašci.

Z punktu hledŕańnia pryrodnaha prawa j etyki katalickaj nawuka prawy nacyjanalnych mienšašciaŭ wyraŕa-

je ŭ troch tezach: 1. nacyi, a znača i nacyjanalnyja mienšašci, majuć prawa da swajej ułasnej mowy i kultury, 2. nacyjanalnyja mienšašci na asnowie pryrodnaha prawa majuć takija samyja hramadzkija prawy, jak nacyjanalnaja bolšašć i, 3. nacyjanalnym mienšašciam naleŕzycca aŭtanomija.

Katalicki šwietahlad—kaŕa ŭrešcie a. dr. L. Hlinka, — spryjaje zdarowym nacyjanalnym imknieńnim i pracy narodu na niwie swajej kultury i raŕwiciu swajho ŕŕŕcia, ale prociŭstawicca niezdarowym nacyjanalnym imknieńnim, što kirujucca da swaich metaŭ, minajućy Boŕaje pazytyŭnaje i pryrodnaje prawa.—

Woš-ŕa j my Bielarusy pawinny znać, što padstawaj naŕaha nacyjanalnaha ruchu jošć Boŕaje prawa pazytyŭnaje i pryrodnaje i što dzieła heta-naŕaje nacyjanalnaje adradŕenińe jošć u poŭnaj zho-dzie z adwiečnaj Boŕaj Wolaj.

A. S—ki

Wioska ŭ Hišpanii.

Chatniaja baraćba, jakaja ŕorstka wiadziecca ciapier u Hišpanii, zbudŕaje ahulnaje zacikaŭleńnie mała znanym da hetaha času ŭ nas krajem. Haradoŭ i miastečak ahulał tam mała, ale hetyja, što jošć, heta pryhoŕa zbudawanyja, paeŭrapejsku nařadŕanyja i dawoli dobra ŕywieć u ich miašćanstwa. Zusim inŕy abraz pradstaŭlaje adnak wioska. Nie haworaćy ab Rasiei, nia ma siańnia takoha kraju ŭ Eŭropie, hdzie byla-b tak zaniadbanaja wioska. Hišpanski sielanin jošć wielmi biedny, nia ma je časta što ješci, a nia redka i wady da pićcia. Pryčynaj takoj hality ŕŕaŭlajecca pradusim nieŭradŕajnaja ziamla i nieadpawiednyja klimatyčnyja warunki.

Siaredzina Hišpanii heta wysokaje piaskowaje ŭzhorje, padobnaje da afrykanskaje Sachary, hdzie jošć haračaje, jak ahoń, leta, a wielmi maroznaja zima; a nawat letam pa duŕa haračym dniu nastupaje mocna šciudzionaja noć. Da hetaha daŭčajecca niedachop tut ahulał wady. Čto ma je dobruju studniu, moŕa dabicca bahaćcia. Časta sielanka jošć zmušanaja pa wadu iŕci kolki kilometraŭ i za jaje addać astatni hroš. A na chleb nia ma. Upraŭlać ziamlu wielmi ciaŕka, a i karyšć małaja.

Ale pryčynaj takoj hality sielanina ŕŕaŭlajucca nia tolki klimatyčnyja i ziamielnyja abstawiny. Pryčynilisia da hetaha i ludzi, a ŭ pierŕym radzie wialikija ziamielnyja ŭlašniki, pany niaŕmieranych prastoraŭ. I kali hišpanski sielanin stajecca siańnia časta kamunistam

Ad. Stankiewič.

Mahnušeŭski i Babroŭski.

II.

M. Babroŭski.

M. Babroŭski, unijacki šwiašćennik, prafesar Wilenskaha ŭniwersytetu, u bielaruskim — padŕwidamym jašće — adradŕenińi tak-ŕa adyhraŭ wialikuju rolu. Cikawy hety čalawiek tym, što jon unijat padtrymliwaŭ bielaruskašć aŕ da kanca swajho ŕŕŕcia. Jon z Mahnušeŭskim — heta dziŭny symbol syntezy Bielarusi zachodniaj i ŭschodniaj. Heta symbol taho, što i siańnia ŭ bielaruskim adradŕenińi ŕŕaŭlajecca pierŕaradnaj prablemaj. Dyk pryhledzimsia bliŕzej da M. Babroŭskaha, jaki tak hodny naŕaj uwahi, a jaki tak mała ŭ nas znany.

M. Babroŭski radŕiŭsia 8.XI.1784 h. u Wulcy, na Padlaŕy (daŭn. waj. Padlaskaje), dzie jaho baćka byŭ unijackim probarŕčam. Wučyŭsia ŕpiarŕa ŭ Kleŕčelach, paw. Bielski, u unijackaj parafijalnej

škole, tady ŭ Drahičynie ŭ Pijaraŭ (1797—1803), dalej u dziaŕŕaŭnaj pruskaj himnazii ŭ Bielastoku (1803—1806). Pa skančeńni himnazii, nia mohućy z niedastaćy srodkaŭ udacca na wyŕejŕyja nawuki, M. Babroŭski dawaŭ prywatna lekcyi i sam wučyŭsia prywatna. Asabliwa pačau pracawać uŕo ŭ hetym čacie nad mowaj stara-sławianskaj, katoraj pačatki wynies z baćkaŭskaha domu i asabliwa z Kleŕčelskaj ŕkoly, na čale jakoj stajaŭ Ant. Sasnoŭski, paŕniej dastojnik Unijackaj Cerkwy, wialiki znauca hreka-unijackaha abrađu. Dobraj tak-ŕa akazijaj dla paznańnia rodnaj minuŭŕčyny, kultury i starasławianskaj mowy byŭ unijacki manastyr u Supraŕli, Bielastockaha paw., dzie ŭ biblijatecy byŭ ŕmat bahatych rukapisnych i drukawanych bielaruskich, ukrainskich i stara-sławianskich zabytkaŭ. Małady Babroŭski časta adwiedwaŭ Supraŕl i prasiedŕwaŭ u henaj biblijatecy.

1808 h. Babroŭski dastaŭsia ŭ Haŭoŭnuju Seminaryju; byla heta wyŕejŕaja wučelnia pry Wilenskim uniwersytecie; čatyrochhadowy kurs nawuk skončyŭ tut M. Babroŭski ŭ 1812 h. sa stopniem ma-

i zmahajecca, jak dziki zwier u radoch narodnej milicyi, to da hetaha šmat pryčynilisja abšarniki.

Mała jość u Hišpanii sialanaŭ, što majuć swoj ułasny kusok ziamli; bolšaść — heta drobnyja arandatory, abo dworskaja służba; da taho-ż warunki arandatarstwa i służby jość wielmi ciażkija. Tłumačycca heta tym, što ŭłaŭniki dwaroŭ samyja ŭ ich nia żywuć, a nawat nia znajuć, što ŭ ich dwaroch robicca. Usio jość na rukach administrataraŭ, pieraważna ludziej biaz honaru i wiery, eksploatacystaŭ, dziaručych z narodu dziesiatuju skuru. Hetaja dzikaja kasta prywatnych uradnikaŭ, jakija kab papisacca prad panam dobrymi wynikami pracy i kab pry hetaj akazii samomu dobra zarabić, — dapaŭšćalasja niaraz ta kich hwałtaŭ, što dachodziła da pralićcia krywi. A ŭłada dramała.

Siańnia ŭžo hišpanskaja wioŭska topicca ŭ krywi. Čaść sialanstwa pajšla da kamunizmu, mahčyma z dumkaj adamścić swaim kryŭdzicielam, jakich biaskarna ciapier maje mahčymaść palić i zabiwać. Ale mściwaść nie adrodzić, a kamunizm nie razwiaża ziamielnaha pytańnia.

Musić paŭstać nówaja prahrama, abapiortaja na sprawiadliwaść i paradku, padzieł abšaraŭ na ŭłasnaść miż arandataraŭ, nadzialeńnie ziamloj dwornaj służby, słowam, pavinna nastąpić hruntoŭnaja pierabudowa siańniašniaha żywicia hišpanskaj wioski. Zdaroŭaj-ža padstawaj hetaha moža być tolki chryścijanskaja socyjalnaja nawuka.

V. J.

U Litoŭcaŭ Mažvydas — u Bielarusau Skaryna

(Z naboŭdy 390 hadoŭ pieršaj litoŭskaj kniżki).

Sioleta minaje 390 hadoŭ, jak wyjšła ŭ świat pieršaja litoŭskaja kniżka. Zachawałasja jana aŭ da siańnia. Jość heta kniżka pad nazowam „Katachizmas“, jakuju ŭłaŭżyŭ Marcin Mažvydas, lutaranin. Wyjšła jana ŭ Karaleŭcy ŭ 1547 h.

Kniżka heta adyhrała ŭ kulturnym żywici litoŭskaha narodu ŭ Prusach duža wialikuju rol: z jaje tamtejšyja litoŭcy wučylisja čytać, piajać, a tak-ža wučylisja z jaje i pačatkaŭ wiery.

Marcin Mažvydas aprača hetaj kniżki napisau palitoŭsku jašče cely rad inšych relihijnych kniżak. Takim čynam jon pieršy pałażyŭ asnowy litoŭskamu piśmienstvu; dzieła hetaha značeńnie jaho ŭ litoŭskim narodzie zaŭsiody budzie wialikaje.

Jak Marcin Mažvydas lubiu swoj narod i jak hlyboka rozumieŭ značeńnie rodnaj mowy ŭ relihijnym żywici, świedčać hetyja słowy, jakija jon skazaŭ u wadnej z swaich kniżak: „Žadajem — pisaŭ jon — kab usiudy, dzie żywuć litoŭcy, pa światyniach panawała naša rodnaja litoŭskaja mowa i kab palitoŭsku było haworana Bo-žaje słowa!“

Z hetaha bačym, jak šmat u čym Mažvydas padobny da bielaruskaha doktora z Połacka Franciszka Skaryny. Jany padobnaj zaimalisja pracaj i padobnyja mieli idej. Čym Mažvydas byŭ dla litoŭcaŭ, tym Skaryna dla bielarusau. Rożnica badaj tolki ŭ tym, što naš Skaryna značna raniej drukawaŭ swaje pierakłady Biblii na

bielaruskuju mowu. Pieršaja Skaryny bielaruskaja drukawanaja kniżka wyjšła ŭ Prazie ŭ 1517 h. Byŭ heta Psalmyr.

Mažvydas byŭ studentam u Karaleŭskim uniwersytecie ŭ 1546 h. Naš Skaryna tak-ža byŭ u Karaleŭcy ŭ 1530 h., zdajecca — ŭ ŭwiazku z drukarskaj sprawaj; woś-ža mahčyma, što Mažvydas znaŭ jaho, abo prynamsi čuŭ ab im i ad jaho — miż inšym — braŭ pryklad drukawać dla swajho narodu kniżki ŭ jaho rodnaj mowie.

Wyjaśnieniem hetkaj sprawy pavinna zaniacca maładaja bielaruskaja nawuka. A sprawa sapraŭdy cikawaja, waŭnaja i wialikaja.

M. K.

* * *

Prad nami abraz kryżawańnia, —
Zaplakanaj Maci ablik,
Ciażkija minuty kanańnia,
„Zbyłosia“ apošni byŭ kryk.
Čym bolš było muk i ciarpienńia,
Tym radašniej siońnia abraz,
Wialika Twajo ŭwaskrašerńie,
Adwiečny naš Boža i Spas!
Wialikdzień! Chrystos ŭwaskresie!
Zwany nam siahońnia piajuć,
Ab praŭdzie piajuć u padniabiešsi
I radaść u serca lijuć.

A. Dz.

hista teolohii. Budučy ŭ uniwersytecie, drużyŭ z sakretarom uniwersytetu, z litoŭcam Kaz. Kontrymam, znaŭcam uschodnich mowaŭ. U 1813—14 studjawaŭ prawa, hebrajski i italjanski jazyki i atrymaŭ stopień mahistra prawa. Wakacyi prawodziŭ na Padlašy, adwiedwajućy časta manastyr u Suprašli i robiacy tam nawukowyja raźwiedki. Užo tady natraپی jon na ślady sławianskaj (bielaruskaj) Zabłudaŭskaj drukarni, jakuju ŭ 1568 h. załażyŭ Ryhor Chadkiewič, a tak-ža na ślady maskoŭskich drukaroŭ Iwana Fiodorowa i Cimafieja Mścistaŭca (bielarus), jakija, wyhnanyja z Maskwy 1564 h., znašli prypynišča ŭ Zabłudawie i tut wydrukawali niekalki siańnia ŭžo duža redkich sławianskich kniżak. Babroŭski apisaŭ losy hetych drukaroŭ i ich druk i zabłudaŭskija i inšyja.

Ad 1814 da 1817 h. M. Babroŭski ŭžo dacentam i wykładaŭ ŭ Wilenskim uniwersytecie św. Piśańnie, teolohiju maralnaju i palityčnyja nawuki. U 1815 h. paświačany na unijackaha świaščeńnika. U 1816 h. wykładaŭ tak-ža i ŭ Hałouńaj Seminarii i byŭ naznačany siabram unijackaj mitrapalickaj

kansystoryi ŭ Wilni. U 1817 h. naznačajecca kano-
nikom Bieraściejskim. Swaimi zdolnaściami ŭwiar-
nuŭ jon na siabie ŭwahu uniwersytetu i byŭ wysła-
ny zahranicu, kab tam studjawaŭ św. Piśańnie, a
tak-ža kab studjawaŭ mowy ŭschodnija ahułam
i mowy sławianskija. Studyjam hetym Babroŭski ad-
dawaŭsia zahranicaj piat hadoŭ (1817—1822).

Zahranicaj pabywaŭ uwa ŭsich bolšych kultur-
nych centrach i zapaznaŭsia z usimi sławnymi tady
wučonymi filolohami-uschodnikami. Adnačasna z stud-
jami biblijnymi i ŭschodnich mowaŭ, studjawaŭ mo-
ža jašče bolš sławistyku, majućy da jaje nachil ad rań-
niaj moładaści. Da 1819 h. byŭ u Wienie, dzie za-
paznaŭsia z wučonymi sławistami: Kopitarem, Dob-
roŭskim, Hankaj i Jungmanam. U 1819 pačau pa-
darož pa sławianskich ziemiach. Adwiedaŭ Čechiju,
Marawiju, Krainu, Chorwacyju. Pracawaŭ u biblija-
tekach: u Prazie, Welehradzie, Lublanie, Raguzie,
Dubroŭniku. Pašla pieraječaŭ u Italiju. Adwiedaŭ:
Wenecyju, Bononiju, Florencyju i Rym, dzie ŭ Wa-
tykanskaj biblijatecy, karystajućy z wietliwaści wu-
čonaha kardynała Angelo Mai, apracawaŭ špis naj-

U Bielarusau Katalikou.

Wodhuki bielaruskich zachadaŭ atrymać kaścioł. Čutki ab tym, što Bielarusy kataliki mieli ŭ Wilni atrymać kaścioł, dastalisia i da hramadzianstwa ukraïnskaha ŭ Lwowie, jakoje sprawaŭ hetaj zacikawilasja, jak swajej ułasnej. Byli ab hetym wiestki tak-ža i ŭ ukraïnskich hazetach.

Wizytacyja Ajcoŭ Maryjanaŭ. Z Manili, z Eucharystyčnaha Kanhresu, Jenerał Ajcoŭ Maryjanaŭ Ks. A. Cikota jeździŭ u Charbin, dzie adwiedaŭ dom maryjanaŭ, a adtul wyjechaŭ tak-ža na wizytacyju ŭ Zluč. Stany Ameryki.

Doŭhaja padarož piśma. Ad adnaho ksiandza bielarusy (pro-żwišča dzieła wiedzomych pryčyn nie nazywajem), jaki znachodzicca ŭ SSSR na ssylcy, atrymali my piśmo, jakoje jšło try z pałowaj miesiacy. Jak bačym, niechta im duža cikawišsia i tak doŭha čytaŭ.

U henym piśmie toj ksiondz skarżycca, što nia hledziačy na nowuju ŭ SSSR kanstytucyju, musić jamu i jamu padobnym užo nia prydziecca dalej pracawać siarod swajho bielaruskaha narodu.

Z Chrysta pieramianišsia ŭ Judu...

Šyroka wiedzamy jość abraz slaŭnaha italjanskaha mastaka Leonarda da Vinči „Apošniaja św. Wiačera“! Adnak mała čto znaje cikawaje apawiađańnie, žwiazana-je z paŭstańniem hetaha abraza.

Kali wialiki mastak chacieŭ namalawać abličča Chrysta, byŭ u wialikim kłopacie. Nijak nia moh jon znajści siarod ludziej takoha abličča, jakoje sabie wy-

abražaŭ u swaich dumkach, jak najbołš padobna-je da sapraŭdna-ha Chrystowaha abličča. Doŭha jon chadziŭ pa wulicach, pa ka-ściołach i ŭsio šukaŭ adpawied-naha abličča. Až narešcie adnaho razu pabačyŭ jon u kaściele ŭ ča-sie św. Imšy adnaho mužčynu, što horača mališsia. Mužčyna he-ty byŭ šlachockaha pachodžańnia, mieŭ doŭhija wałasys i dobreje abličča, jakoje duža spadabalasja mastaku. Leonard paprasiŭ hetaha mužčynu zhadzicca namalawać ja-ho abličča i atrymaŭ na heta zhadu.

Pašla hetaha mastak doŭhija hady malawaŭ na henym abrazie roznyja postaci. Adnaje tolki posta-ci Judy nia moh nijak namalawać.

I woś pačaŭ jon šukać u roz-nych miastowach čalawieka z abliččam Judy. Pašla doŭhaha šukańnia ŭdałosia jamu nakaniec znajści siarod prastupnikaŭ adna-ho pjanicu z abliččam, jakoje wy-abražaŭ sabie ŭ swaich dumkach. Leonard zaprapanawaŭ jamu być modalem da Judy ŭ abrazie św. Wiačery. Pjanica achwotna zha-dzišsia na heta, dumajučy, što dobra zarobić.

U časie malawańnia, u hutarcy z pjaniuhaj Leonard paznaŭ, što heta jość taja samaja asoba, što kališ byŭ jamu modalam dla wia-likaj postaci Chrysta. Strašna žmia-nišsia! Abličča, što kališ pramia-niawała boskaju dabradušnaścias, ciapier byŭ abrazom strašnaha maralnaha ŭpadku.

Praz nałoh da čarki zyjšoŭ niaščasny na biezdarožža, wyrak-sia radni i papaŭ u żyćciowaje bałota. Z Chrysta stašsia Judaju. A pryčynaj usiaho byŭ čarka.

(„Відродження“ № 3).

Bielaruskaja chronika.

Nia dali dazwołu. Biel. Stud. Sajuz rychtawašsia naležna ad-światkawać dzień 25.III. Rektar adnak nie pazwoliŭ.

Nie adbyłosia i ŭ Himnazii. U Wil. Biel. Himnazii mieła ad-bycca światkawańnie 25.III. z učas-ciem hramadzianstwa. Heta adnak nia było pazwolena.

U Biel. Nac. Kamitecie dzień 25.III. byŭ adznačany pramowaj staršyni K-tu inž. Ad. Klimowiča.

Jašče prysud nad red. I. Paž-niakom. 24.III Haradzki Sud za-sudziŭ red. I. Pažniaka na 3 tyd-ni aryštu i 100 zał. štrafu. Sprawa datyča jašče ŭ minułym hodzie skanfiskawanaj „Biel. Krynicy.“

Nabaženstwa ŭ dzień 25.III. adbyłosia ŭ Piatnickaj carkwie ŭ Wilni. Pramowy adnak nia było nijakaj. U kaściele ŭ hety dzień nabaženstwa nia było susim, bo byŭ tady užo Wialiki Čaćwier.

Kanfiskaty. Skanfiskawany № 2 „Biel. Krynicy“ za častku ar-tykułu ŭstupnaha „Siła ideału“ i za pieradrukawany z „Chr. Dum-ki“ art. „Ab patryjatyźmie.“

Skanfiskawany tak-ža № 1(10) „Калосья“ za cely rad wieršaŭ i za inšyja litaraturnyja matarjały.

Nahrudny kryž mitrap. W. Rutskaha. Niadaŭna Biel. Naw. T-wa ŭ Wilni pierasłała mitrapa-litu A. Šeptyckamu dźwie fatahra-fii pierachowywanaha ŭ muzei na-hrudnaha kryža, weneckaj raboty, byŭšaha ŭłasnaścias mitrapalita W. Rutskaha.

starejšych slaŭianskich rukapisaŭ i dukaŭ. Hety špis dyrektar Watykanskaj biblijateki toj-ža kard. Mai ŭmiaściŭ u swaim wydawiečwie: Nova Collec-tio Veterum Patrum t. V. pad nazowam: „Codices Slavici Bibliothecae Vaticanae“, horača za hetu pra-cu dziakujučy M. Babroŭskamu.

U wyniku swaich studyjaŭ M. Babroŭski staŭ-sia slaŭnym wučonym biblistym i orjentalistym. Znaŭ mowy: hreckuju, łacinskuju, hebrajskuju, chal-dejskuju, syryjskuju i arabskuju, nie haworačy užo ab hruntoŭnym znańni mowaŭ żywych: francuskaj, niemieckaj, italjanskaj, anhielskaj. Byŭ tak-ža wučo-nym slaŭistam ahałam i wialikim znaŭcam mowy bielaruskaj i stara-slaŭianskaj.

Wiarnušysia ŭ Wilniu, M. Babroŭski byŭ na-značany tut nadzwyčajnym prafesaram św. Pisańnia. Jak nawukowaja siła, byŭ adnym z wydatnych. A-p-rača prafesury časta hawaryŭ kazańni pa wilenskich cerkwach-kaściołach, da čaho mieŭ wialikuju achwo-tu i talent.

5.VII.1823 h. M. Babroŭski atrymaŭ u Wilen-skim uniwersytecie daktarat teolohii i byŭ naznača-

ny užo zwyčajnym prafesaram taho-ž uniwersytetu.

Budučy prafesaram, M. B. kirawaŭ bielaruskim hurtkom i žbiraŭ roznyja bielaruskija matarjały.

„Po wojnach napcleonowskich—piša Bieliński,—gdy w rozmaitych krajach zaczęła przebudzać się idea narodowości, w Wilnie grono młodzieży, przeważnie synowie księży unickich, w poszukiwaniu danych dla swej narodowości i religii, zaczęli zbierać i odczytywać stare pergminy. Czego innego szukali, a co innego znaleźli. Zamiast bowiem źródeł do dziejów kościoła ruskiego w Polsce, odszukali materiały do dziejów starożytnego prawa krajowego. Na czele tej młodzieży stał Michał Bobrowski, Ignacy Daniłowicz, Antoni Marcinowski.“*)

Paćwiardžajučy heta, Karski dadaje, što biela-ruskaja ŭniwersyteckaja moładź, na čale jakoj sta-jaŭ M. B., žbirala bielaruskija matarjały pawodle prahramy, ułożanaj tym-ža Babroŭskim.**)

*) J. Bieliński, — Uniwersytet Wileński, II, bač. 386—7.

**) Карскі III, 3, баг. 78.

WASILKI

Addziel dla dzieci.

Wasilok Rahwałoda- wič i Usiasłaŭ Wasil- kowič.

Połackaje Kniaźstwa, aswaba-
dzišysia ad čužyncaŭ i budu-
pad kiraŭnictwam razumnaha knia-
zia Wasilka, a paźniej jaho syna
Usiasława, swabadniej addychnuła,
i iznoŭ biełarusy začali bracca za
pracu.

Ustrymalisia ŭžo i napady paŭ-
dniowa-ruskich kniazioŭ, jakija
ciapier samyja zastahnali pad na-
wałaju manholskich plamieŭniaŭ;
pad ich udaram razwaliłasia i wia-
likaje Kijeŭskaje Kniaźstwa, jako-
je stolki hora i kryŭdy prysporyła
biełaruskamu narodu. Ludzi z paŭ-
dniowaj Rusi ŭciakajuć ciapier abo
na Bielaruś, kab mieć nad saboj
apieku, abo na paŭnočny-ŭschod,
hddie arhanizujecca Maskoŭskaje
Kniaźstwa.

Heta ŭsio pazwoliła Połacka-
mu Kniaźstwu adpačyć ad taho
ciažkaha žyćcia, jakoje wypała na
jaho dolu ŭ pieršaj pałowie XII
wieku i ŭziacca ciapier za pracu
nad budowaj budučyni.

Pašla śmierci Usiasława, Wa-
silkowaha syna ŭ 1180 hodzie,
wieča nia wybirała sabie nastup-
naha kniazia, a zawiała respubliku,
jakoj kirawała 30 wybranych star-
caŭ. Respublikaju Połackaje Kniaź-

Na Wialikdzień...

stwa było 9 hadoŭ. Sa śmierci
adnak Usiasława Wasilkowiča chi-
licca ŭžo da ŭpadku i Połackaje
Kniaźstwa. W. Jermałkowič.

List u „Wasilki”.

1937 hoda 13.I. Ja uczenica II
klasy polskoj szkoły uczymysia
papolsku a uchacie haworem pa
biełarusku to ja chaciełab i czytać
pa biełarusku ali nie maim czaho
to ja praszu Pana radaktara pry-
ślać mnie jakuju nibuć hazetu ja
ras widiła u dzieciach biełaruskaju
hazetu ali staruju i padranaju to
ja budu praśić kali možna to pry-
szlici mnie hazetu ciper niemaju
hroszy ali jak buduć hryby tady
i sabiaru i wam wyszlu ali praszu
Pana pryszlic jakunebuć biełarus-
kaju hazetu choc staruju aby bieł-
aruskaju.

Anielka Alchimowicz.

UWAHA. List hetu, jak duža
charakterny, padajom biaz nijakich
żmien. Red „Chr. D.”

ZAHADKI.

Išli, išli, — dźwie darožki našli
i ŭ abiedźwie pašli.

Lažanka lażyć, a pa joj tara-
tajka biażyć.

Laciła pawu, siela na prypra-
wie; puściła kossy da ziamli, a ho-
łas da nieba.

Razhadki z ahadak z pa-
piaredniaha numaru „Wasilkoŭ”:
1. Awiečka, 2. Skrypka, 3. Kanopli

Biarozka.

Tam za wioskaj, pry darožaccy,
Bystra rečanka ciakła.
Na palanačcy pryhožaja
Tam biarozačka rašla.

Dy rašla jana bialesaja
Adzinokaj siratoj.
Abnimałaś z wietram kosami
I z wichurami zimoj.

Apranaŭ jaje — kudrawuju
Biellu śniežnaju maroz,
Noč kaj miesiac srybna-tkanuju
Sietku wiešaŭ swaich kos.

A nad rečku, jak wiartalisia
Salaŭi i wiesnachod,
Časta dzieŭki tut zbiralisia,
Zawiwali karahod.

Čuła pole pieśniu zwonkuju,
Čuła radaść i tuhu,
Až biarozka młosna-stromkaja,
Pachilała haławu.
Časam ranicaj da — soniejka,
Caławaŭ jaje listki
Pastuch, — šepčućy lahodnieŭka —
— Ja sirotka, jak i ty —

Hod ad hodu pryhažejućy,
Tak biarozačka rašla,
Woś pryšla, piaščoty siejućy,
Znoŭ čaroŭnaja wiasna.

I tak sama pieśni zwonkija
Piel i wietry pa halli,
Dy pryhnuć wiaršynku stromkuju,
Jak kaliści — nie mahli.

Ale raz pryšli z siakieraju,
Dwa wiaskowyja chłopcy, —

I z biarozki kapli biełyja
Zazijali, paciakli.

— Moža nadta ŭžo zahlybaka? —
— Ale što-ż! dawaj latok!
— Mo' papsuli krychu liściejka,
Ale sok! woś, bratka, sok! —

Tak woś chłopcy razwažajućy,
Nacadzili soku zban,
A z biarozki ŭmirajučaj
Uciakała kroŭ iz ran.

Darma wiecier pieśni świeżyja
Pa palanačcy hublaŭ,
biŭsia skryłami ab mieży
I biarozku abnimaŭ.

Jaje kossy, kossy kwotyja,
Nie pakrylisia liściom
I nawiek jana, wiasiołaja,
Pažahnałasia z žyćciom. M. M.

× **Apostalski Delehat**, kansekrujučy ajca Lemieux na biskupa, skazaŭ: „Spadziausia, što budzieš apošnim čužaziemskim biskupam na stalicy ŭ Sendai. Pra-bywaŭnie čužaziemskich misyjana-ŕaŭ u Japonii nia moža nijakim sposabam trywać daŭže, čym he-taha damahajecca patreba“. Na-ahuť ciapierašni Ajciec Światy da-mahajecca ad eŭropejskich misy-janaŕaŭ, kab najlepšyja placoŭki ūstupali duchawienstwu miasco-wamu, katoraje wiedaje mowu i dušu swajho narodu. I ŭ nas tak-sama hołas natury i zakony bo-żyja i prawy ludzkija damahajuc-ca, kab u kaściele i carkwie nie rabić palityki, a wučyć praŭdy Bożaj pa-Božamu, znača ŭ rodnaj mowie i praz rodnaje duchawien-stwa.

× **Zaniapad biazbožnickaj ak-cyi**. „Sajuz biazbožnikaŭ,“ jaki mieŭ u 1933 hodzie 5 mil. siab-roŭ, ciapier maje ich nia bolš 2 mil. Sawiecki kamisarjat aświety zakryŭ 5 antyreligijnych muzejaŭ i prociŭreligijny instytut, u jakim było 3,000 studentaŭ.

× **Papieskaja encyklika ab pałažeŭni Kaścioła ŭ Niamieč-čynie**. U niadzielu 21 sakawika ūwa ūsich kaściołach Niamieč-čyny była pračytana papieskaja en-cyklika ab pałažeŭni Kaścioła ŭ Niamieččynie. U hetaj encyklicy Papiež wostra krytykuje hitleryzm i jaho adnosiny da Kaścioła, miž inšym pratestujučy prociŭ ahra-ničwaŭnia niamieckimi ūladami swabody religijnaha ūzhadawaŭnia dziaciej u školach.

Encyklika heta wyklikała wia-likaje ūražaŭnie ŭ celym świecie. Paryskaja presa padaje, što ŭ žwiazku z wydanaj encyklikaj ad-byłasja ŭ kard. Faulhabera rewizija i što niamiecki pasol pry Wa-tykanie wyjechaŭ z Rymu ŭ Ber-lin. Anhielskaja presa pradbačwa-je mahčymaść nawat sarwaŭnia konkordatu z Berlinam.

× **Ūzrost katalictwa ŭ Anhlui**. Katalickaja presa padaje, što ŭ Anhlui za minuly 1936 hod lik ka-talikoŭ pawialičyŭsia na 17,699,

tak što ūsich katalikoŭ naličajuć ciapier tam 2.353.589. Taksama ūzrasła i kolkaść katalickaha an-hielskaha duchawienstwa jak świec kaha da liku 3,527, tak i zakonaha da—1.953. Prybyło tak-ža za mi-nuly hod u Anhlui mnoha nowych katalickich kaściołaŭ i kaplicaŭ, jakich ahułam jość tam 2.434.

× **Raźwićcio katalicyzmu ŭ paŭdzionnaj Afrycy**. Jak wieda-ma, sučasny papiež Pius XI moc-na pašyraje katalickuju misiju sia-rod kalarowych narodaŭ. Misija heta dawoli pamysna ūsiudy raź-wiwajecca. Dokazam hetaha mo-ža być miž inšym razwoj katalic-twa ŭ paŭdzionnaj Afrycy siarod nehraŭ, dzie ŭ 1936 hodzie lik katalikoŭ uzros na 38 tys. da ahulnaj ličby 450.939, a ličba kra-jowaha duchawienstwa ŭ praciahu adnaho minulaŭ hodu amal pad-woiłasja, bo z 147 dajšła da 277 asob.

× **Mižnarodnaja katalickaja filmowaja akcyja**. Niadaŭna ŭ Brukseli (stolica Belhii) adbyłasja narada pieradawych dziejačoŭ mižnarodnaj katalickaj filmowaj akcyi, u katoraj uziali ūdzieł miž inšym nuncyjuš apostalski ŭ Brukseli i premjer belhijskich mini-straŭ Van Zeeland. Na hetaj na-radzie razhledžany byli hałoŭnym čynam mahčymaści praktyčnaha prawiadzieŭnia katalickaj filmo-waj akcyi zhodna z papieskimi encyklikami.

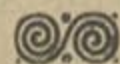
× **Cikawaja ankieta**. U Ame-rycy wyšejšaja katalickaja škola „Webster College“ prawiała sia-rod swaich wučniaŭ ankietu na temu „40 najzdałniejšych sučas-nych katalickich piśmieŭnikaŭ.“ U hetaj ankiecie ūziało ūdzieł bolš 1500 asob. Bolšaść z ich zaličyła da 40 sučasnych najzdałniejšych katalickich piśmieŭnikaŭ mnoha wiedamych u celaj kulturnaj Eŭ-ropie asob, z jakich pałowa zjaŭ-lajecca konwertytami h. zn. no-wanawiernienymi na katalickuju wiewu.

× **Katalickaja presa ŭ Ame-rycy**.—U Zlučanych Štatach Ame-

ryki wychodzić 10 katalickich što-dziennikaŭ, 150 tydniowikaŭ, 162 miesiačniki i 32 kwartalniki.

× **Pawarot da relihii ŭ SSSR**. Hazety pišuć, što ŭ SSSR apoš-nim časam antyreligijnaja akcyja slabieje, a zatoje ażyŭlajecca i ūz-macoŭwajecca religijny ruch. Jak padaje i sama sawieckaja presa, u mnohich miascoch SSSR zaŭ-wažwajecca prosta masawy pawarot ludziej da Carkwy; mnoha lu-dziej chodzie u carkwy na naba-ženstwy, molicca, pościć i naahuť starajecca spaŭniać religijnyja za-hady Carkwy. Cikawa adznačyć, što hety religijny ruch pryciahwa-je tak-ža mnoha i kamunistyčnaj moładzi, jak siarod „Kamsamołu,“ tak i pa školach razam z ich wu-čycialami.

× **Ab pałažeŭni Prawasłaŭ-naj Carkwy ŭ SSSR** cikawa pi-ša niamiecki karespandent z Mask-wy Mikalaŭ Basseches. Čwierdzić jon, što sapraŭdy aficyjalnaja wa-rožaja palityka da Carkwy ŭ SSSR žmiakčela. Miascowym ūladam u prošlym hodzie byŭ dadzienny za-had prypynić praśledawaŭnie Car-kwy. Heta prychyliłasja da bolša-ha ūzrostu religijnaści ŭ Sawie-tach. Aficyjalna, kaža hety kares-pandent, 40 proc. sawieckich žy-charoŭ pryznajucca wierujučymi. Ciapier u Rasiei jość 30,000 čyn-nych cerkwaŭ i 600—700 tys. dziejnych religijnych prawasłaŭ-nych adzinak. Nowaja sawieckaja kanstytucyja daje mahčymaść lep-šamu raźwićciu religijnaha ruchu. Ale pamima ūsiaho hetaha, nia-miecki karespandent nia wiewyć u chutkuju poŭnuju swabodu Carkwy ŭ Sawietach. Carkwa musiecimie wiaści tam doŭhu-ju i ciažkuju baračbu za swa-jo isnawaŭnie, bo akcyja anty-religijnaja i dalej wiadziecca, choć užo krychu aściaražniej. Ahu-łam kažučy, nacyjanalnaja pality-ka, jakuju pawioŭ apošnim časam Staliŭ, pryniasła z saboj i lahad-niejšyja adnosiny da relihii.

Z PALITYKI

× **Polski Ministr Ašwiety** raž-
wizaũ cely rad studenskich arha-
nizacyjaũ, jakija wiali palityčnuju
dzieinašć

✕ **U Japonii** niespokojna užnoŭ.
Urad zadziorsia z parlamentam.
U wyniku hetaha parlament raź-
wiazany.

× U Hiszpanii chatniaj wajny kancania widać. Apošnim časam nastup paŭstancaŭ wielmi ŭzmocniŭsia, adnak ŭradawaje wojska ataki hetyja ŭstrymliwaje i ŭniekatorych miascoch pakrysie adpichaje. Čym adnak tam skončycapakulšto zhadać trudna.

× **Italiya i Juhasławija** niadaŭna padpisali dahawor ab uzajemnym nienapadaŭni. Heta znak, što i Juhasławija ŭciahniena ŭ italijskaniemiecki blok prociŭ Francyi, Anhlii i SSSR.

✕ **Miž Italijaj i Anhlijaj** adnosiny ũsciaŕ zawastrajuca. Apoŝnim časam anhlijskaja presa ŝmat piŝala ab mardawaŋni italijskimi faŝystami biezbaronnych abisynčykaŭ. Prociŭ hetaha Mussolini nia daŭna wystupiŭ z wialikaj mowaj, zapiarečwajučy henyja fakty i padčorkwajučy adnačasna, ŝto Italija i dalej budzie wieŝci imperyjaliŝtyčnuju palityku.

✕Ludendorf i Hitler pahadzilisia. Josć heta znakam dalejšaj unutanaj zhody niamieckaha narodu.

✕ **Katalonija**, korzystając z chat-
niaj hiszpańskaj wajny, uściaż uc-
wiardźaje palityčnuju niezaleźnaść
swajho kraju. U hetym kirunku
šmat pracuje Prezydent Katalonii
Companys.

× Liha Narodaŭ maje pryznać Abisyniju za Italijaj i hetym samym dać mahčymaść Italii pracawać u hetaj Lizie. Nu peŭnie, ad Lihi Narodaŭ ničoŭha lepšaha spadziawacca niamožna.

× **U Indyi nespakojna.** Indusy niezdawoleny z kanstytucyi, jakoj ich abdaryta Anhlija i dalej imknucca da poŭnaj niezaležnaści. Ciapier taki ŭžo čas, što mnohija narody apiakunoŭ nia chočuć.

× **Turki paličylisia.** Pawodle ahulnaha padličeńnia akazałasia ũ Turcyi 14 milijonaŭ žycharoŭ. Ciapier Turki stali ačuchiawacca ad wajny i zadzirać nos: zrazumieli, što jany nie takija złomki, za jakich ich dasiul ličyli. Ab ichnuju pryjaźń starajucca i Francuzy, i Niemcy, i asabliwa Italijancy. Adnak Turki trymajuc pastaromu

Żywiom minułym.

S a b a l e ũ ŝ č y n a. Brasłaŭ-
skaha pawietu. Ab našaj wioscy
jość što ũ hazety pisać. U 1917
hodzie ũ nas była biełaruskaja
skoła. Pieršuju našu biełaruskiju
wučycielku my duža i ciapier lu-
bim, jaje ũspaminajučy. My ũsio
pómnim i ciapier haworym pra
henyja našy biełaruskija časy.
Jak u nas tady biełaruskiju joł-
ku stroili, biełaruskija pieśni
piajali, „Biełaruskiju Dudku“ čy-
tali i wieršy deklamawali. ũsio
hena było nam tady tak zdaro-
waje i naturalnaje, tak hłyboka
jano nam u dušu zalahło, što my he-
naha nie zabudziemsia musić ni-
koli.

U nas i ciapier z taho času mnoha čaho dobraha bielaruska ha astalošia. U bielaruskija knižki my i ciapier zahladajem. My swajho pana z Nawalaki baimsia, bo jon bielarusaŭ nia lubić. Kala nas żywuć i polskija asadniki. Z hetymi dyk my dajom sabie radu.

Jany z nami zżywajucca. Ich dzie-
ci ad našych dzieciw wučacca
hawaryć pabiełarusku.

U nas još pryhoży mahilničak, jaki zalażyŭ nam i pašwiaciŭ naš tahočasny probaršč ks. Wiktar Šutovič. My z im zaŭsiody pabiełarusku hawaryli.

Druhija wioski kala nas, jak
Waŭkouščyna i Ramielauščyna
tak-ža našu ruku trymajuc. S.

Halita, pjanstwa i ciemnata.

Usielub, Nawahradzkaha paw. Nialohka żywiecca ũ nas; wioska abiadnieła, zarabotkaŭ niama, ździčennie robić u nas zastrašajučyja postupy. Na kožnaj wiečarynie, ci pradstaŭleńni chłopcypuskajuć u chod nažy ci pałki i raźbiwajuć uzajemna hałowy.

Jašče adzin wielmi prykry fakt-
sialanie wioski Žywanohawa na
Kalady prapili bolš sta złotych.
A na rodnuju hazetu, knižku i na
palepšarnie swajej haspadarki nia-
ma hrošaŭ. T.

Čto wystaŭ brošy, a čarhowaba numaru ŭ svoj čas nie atrymaŭ, toj zamiast tracicca na pišmy ŭ redakcyju, čaj złoža na swajej poście hetak zwanuju „reklamacyju,” jakaja ničoha nie kaštuje (darmowaja) i jakaja wybladaje hetak:

Na adnym baku kawałačka papiery pišacca ũwiersie „Reklama-
cja gazetowa” i niżej — adres našaj redakcyi, a na druhim baku tol-
ki hetak:

„Nie atrymaŭ Nr. . . . (tut padać katory numar) „Chr. Dumki“, i da-dać swoj adres. Bołš ničoha pisać nia možna.

z Saw. Rasiejaj, katoraja pašla
wajny padtrymała ich aružžam
i hetym pamahła pieramahčy Hre-
kaŭ. Italija starajecca pieraciah-
nuć Turkaŭ u svoj bok.

✕ **Da wajny!** Jak abličajuć hazy, na celym świecie jość bolš 8-mi miljonaŭ uwarużanych žaŭnieraŭ. Kolki hadoŭ tamu było tolki kala 6-ci milj. Adna Eŭropa trymaje napahatowie kala 5-ci miljonaŭ wojska. I da čaho heta dawiadzie?

× Parcelacyja dwaroŭ u Pol-
ščy. U 1937 h. maje być raspar-
celawana 65,425 haktaraŭ dwor-
naj ziamli. Ułaŭniki hetych dwa-
roŭ pawinny ŭ hetym hodzie sa-
myja ich rasparcelawać, inakš jany

padpaduć prymusowamu wykupu. Na našych ziemiach budú rasparcelawany: u Nawahradzkim wajawodztwie 2.933 haktary, u Wileńskim 1.116 haktaraŭ i 886 ha ŭ wajawodztwie Biełastockim. U 1938 hodzie pradbačana paracyja dwaroŭ likam 100 tysiač haktaraŭ ziamli. Cikawaść, ci šmat z hetaj ziamli atrymajuć biełarusy?

✕ Sawiety nie bajacca. Sawiecki ambasadar u Londanie Majski zajawiŭ, ŝto Sawiety nie bajacca napadu ani Japonii, ani Niamieččyny, bo jak na Ŭschodzie, tak i na Zachodzie hranicy ich tak za-
bjaŝpiečany, ŝto ničoha im nie hrazić. Anhlija adnak hetamu nia nadta wiera.

Pa Libijskaj, pa pustyni,
Adbyš spacar Mussolini;
Z im fašystaŭ legijony
J poŭny fury makaronaŭ...
—Až spužaŭsia, jak ubačyŭ,
što piasočak tam haračy.
(Skaštawaŭ ŭžo Gracijani,
Jak piačeć na tyni wulkanie.)
Dyk, jak zajac, z poŭ-daroŭhi,
Pakul cely, zabraŭ nohi.
Choć „ciapło kaściej nia łomie,”
—Adnak lepš siadzieć u Romie.
Jak da nehraŭ trapiš ŭ hości.
—Astanucca z ciabie kości:
Pakul pomačy dakličyš,
Dyk hałoŭki nie daličyš.

Jaki baran, takija oŭcy.
Hetak sama Hitleroŭcy:
Baran—ŭpierad, oŭcy—zzadu—
Prociŭ Boha tworać radu.
Ŭ ziarnu tupajuć nahami,

Až ŭ chmary bjuć rahami
I blajuć, što im patreba
Zara wyhnać Boha z nieba.
A na miejsca staroj wiery
Zrobiać ŭ nieba nowy dźwiery
I ŭwiaduć tudy Wotana.—
Choć bałwan, jon budzie panam!...
Buduć padać na kaleni—
Bić paklony hetaj dreni.

Jaki pan, takaja krama.
Bielarusy — hetak sama...
Ŭzyjšło dobreje ziarniatka —
Jość i ŭ nas Hitleryniatka!
Jość i „partyja,” aź miła!
Kryčać dzietki: „Naša siła!”
Jany, praŭda, rybki drobny,
Dyj prajšli ŭžo kursik probny,
I prahramku ŭžo hatowu
Z starych lataŭ majuć... nowul
Ŭsia kamedyja najhrana,
Tolki brak jašče... Wotana.

Lawon Wietrahon.

— Japoncy strojać asabliwu padwodnuju łodku, katoraj ryzykujuc spuścica na marskoje dno.

— Asabliwaje miesta. Ŭ čykoŭ koŭnyja 20 minut zdarajecca šlub, a što 8 minut rodzica dzicia. Zatoje što 24 haŭziny zabiwajuc čalawieka, na adnu haŭzinu 15 čalawiek bywaje paturbawanych, u koŭnyja 20 minut niechta niekaha abkradaje, u koŭnyja 15 minut niechta pamiraje, a koŭnyja 10 min. niekaha ciahnuć u aryšt... Bačym, da čaho dawodzić kultura, kali z jaje ludzi šukajuc tolki naŭywy.

— 100-tyja ŭhodki papiarosy. Sioleta akurat minaje 100 hadoŭ, jak eŭropejcy nawučylisia rabić z tytunu papiarosy i kuryć ich. Hety nieščaśliwy wynachod zapačatkawali ŭ 1837 hodzie francuskija kalandarŭnija saldaty, jakija nawučylisia ad afrykanskich nehraŭ zbirać adpadki tytuniowaha lišcia i, zakruciŭšy jaho ŭ listok kukuruzy, kuryć. Z niastačy kukuruzawych listoŭ, karystalisia jany

chłapčatkawaj papieraj, katoruju ŭdaskalnawajuć, dajšli aź da tonieŭkich papiaroskaŭ, jakija siaŭnia mnohim miljonam ludziej trujuc ich arhanizmy.

— Ličba štodziennych hazet u świecie. Amerykanskaja statystyka padaje, što ličba štodziennych hazet u świecie siahae 12.860. Dźwie trecija čaści hetych hazet wychodziać u Eŭropie, 2.100 ŭ Amerycy, 1.640 u Azii, 290 u Aŭstralii. Najbołš štodziennych hazet wychodzić u Šwajcaryi.

— Nawukowyja adznačeŭni ŭ Sawietach. Rada kamisaraŭ SSSR, kab bołš zaachwoić swaich hramadzian da nawukowaj pracy, wiarnuła skasawanyja kastryčnikawaj rewalucyjaj nawukowyja adznačeŭni: kandydata nawuk, doktora, docenta, asystenta, profesara.

Z K r a j u.

— Sieŭnaja zapamoha. Ŭ pawietach (Pastaŭski, Brastawski, Dzišnienski), jakija paciarpili letaš ad nieŭradŭžaju, adpa-

wiednymi ŭladami praznačana dapamoha na siaŭbu. Woš-ža prypaminajem bielarusam, kab dawiedwalisia ab hetym u hminach i ŭ pawietach i kab patrabujučyja damahalisia henaj dapamohi.

Wilenskaja chronika.

— Adkryćcie paśla remontu Bazyliki maje nastupić 5 krasawika siol. h.

— Spynieŭnie dziejnaści partyi ende-kaŭ u Wilni i ŭ Wilenska-Trockim pawiecie na padstawie zahadu Wajawody nastupiła 23.iii.

— Wysialeŭnie litoŭca. Na padstawie zahadu Wajawody z dnia 24.iii. wysieleny z hranic Polšcy wiedamy dramaturh — litoŭski student Jazep Kanopka. Žyŭ jon u Wilni ad 1917 h.

— Damahaŭni waŭnikoŭ. „Chryścijanskija” waŭniki ŭ Wilni damahajucca asobnaha miesca dla żydoŭ, asobnaj rejestracyi i numeracyi... Pakrysie dojdziem da taho, što buduć asobnyja wahony dla żydoŭ i chryścijan, asobnyja chodniki na wulicy, jak dla nehraŭ u Amerycy, abo dla parjasaŭ u Indyi.

Paštowaja skrynka.

I. D. Atrymal, pastarajemsia skary stać. Adras žmianajem.

L. K. Prošbu spaŭniajem.

B. D. Dobra, wysylajem. Pastarajemsia prysłać naleŭnašć.

A. D. Karystajem, drukujem. Z rešty tak-ža skarystajem. Prošbu spaŭniajem. — Adras „Przegł. Wil.”: Wilno, Sierakowskiego 21—6. — „Шляху Моладзі” prošbu Wašu pieradali. — Ci warta Wam pišać? A čamu-ž nie. Pracujcie nad saboj, čytajcie, raŭniwajciesia i... prabujcie sił swajho piara.

M. M. Podaŭhi Waš wierš, ale lohki i strojny, dyk niachaj idzie ŭ świet. Nie zabywajciesia ab nas!

A. M. Drukujem, dziakujem, jakraz u čas.

M. W. Pasyłajem, ale ci atrymajecie — nia wiedajem, bo adras tak napisali niawyrazna, što trudna budzie pošcie Was znajści.

M. A. K. z pad Mołčadzi: Duŭza ciešymsia, što i Wam „Chr. D.” padabajecca. Pasyłajem usie numary. Wieršy da duku nie padchodziać. Pišycie lepš zwyčajnyja wiestki ab żyćci Wašaj staronki. Adnak nie pakidajcie pracawać i nad wieršam, mo' z časam što i wyjdzie.

I. B. Wysylajem. Prysylajcie adras na probu.

Na „Chr. D.” prysłali: Ks. Dr. K. K. — 20,20, Ks. A. N. — 3,50, St. B. — 1,00, B. H. — 2,40, K. B. — 2,35, Ł. u. k. — 1,20, M. š. — 0,60, „R. š.” — 0,60, H. W. — 1,00, I. Ch. — 0,60, H. L. — 5,00, L. P. — 0,60, W. Ch. — 0,50, Ks. Z. š. — 50,00. (d. b.)

„Chr. Dumka” kaštuje ŭ hod usiaho 2,40. Ŭ składcynu jašče taniej: kali chto na adzin supolny adras žbierać troch padpišcykaŭ, dyk za try ekzemplary „Chr. D.” płacić tolki 3 zał., heta znača koŭny padpišcyk z hetaj trojki atrymaje našu hazetu za 1 zał. u hod.

„Chr. Dumka” wychodzić: 5 i 20 koŭnaha miesiaca.
Padpiska na hod — 2 zł. 40 hr., na paŭhoda — 1 zł. 20 hr., na try miesiacy — 60 hr. Cana asobnaha numaru — 10 hrašoŭ.
Adras Redakcyi i Administracyi: Wilnia (Wilno), Zawalnaja wul. № 1—2.

Redakcyjnaja Kalebija: Ks. Dr. I. Rešeć, Wincuk Adwaŭny, Ks. Ad. Stankiewič, W. Jermakowič
Adkazny redaktor KS. AD. STANKIEWIČ. X Časapis wychodzić z dazwołu duchoŭnaj ulady. X Wydawiec „BIELPRES”.

Bielaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Wilnia, Zawalnaja wul. № 1.